

Bolalar tarbiyasida milliy o'yinlarning pedagogik psixologik xususiyati

Guliston Davlat Pedagogika instituti

Pedagogika yo'nalishi 8-23guruh

talabasi Qo'zilikova Shahlo

Annotatsiya: Ushbu maqolada Milliy o'yinlarning bolalar tarbiyasida psixologik pedagogik xususiyatlari bayon qilingan.

Kalit so'zlar: Milliy o'yinlar, psixologik xususiyatlar, pedagogik xususiyatlari, milliy o'yinlarning afzalliklari, aqliy bilish, jismoniy rivojlanish, psixologik rivojlanish, tarbiyaviy ahamiyat, estetik taraqqiyot

Kirish

Milliy o'yinlarning O'zbekiston va boshqa Markaziy Osiyo davlatlari uchun juda katta ahamiyati bor. Milliy o'yinlar avloddan-avlodga o'tib kelib, xalq madaniyatining ajralmas qismidir. Ular orqali milliy an'analar, qadriyatlar va urf-odatlar saqlanib qolmoqda. Yoshlarga millatga mansub ekanliklarini his ettirib, ularni vatanparvarlik, jasurlik, jismoniy va ma'naviy barkamollikka tarbiyalaydi. Bu esa kelajak avlod yetishib chiqishi uchun juda muhimdir.

Milliy o'yinlar orqali insonlar o'z millatiga, uning qadriyatlarini va an'alariga chuqur hurmat va tuyg'ularini shakllantiradilar. Bu esa o'z-o'zini anglash va milliy g'urur hissini kuchaytiradi. Ko'pgina milliy o'yinlar jismoniy kuch-quvvat, tezkorlik va matonatni talab qiladi. Shuningdek, ular ruhiy poklikka, xushchaqchqlikka ham hissa qo'shadi. Shuning uchun davlat va jamiyat tomonidan milliy o'yinlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, saqlash va keng targ'ib qilish strategik ahamiyatga ega.

Milliy o'yinlarning psixologik xususiyatlari quyidagilardan iborat:

1. Emotsional-hissiy xususiyatlari: o'yinlar orqali bolalarda ijobiy emotsiyalar (quvonch, zavq olish, qiziqish va hokazo) uyg'otish, o'yin jarayonida bolalar orttiradigan yutug'i ularning o'z-o'ziga bo'lgan ishonchini kuchaytiradi. O'yindagi o'zaro raqobat, g'alaba qozonish uchun kurash bolalarda qat'iyatlilik, mardlik kabi fazilatlarni uyg'otadi.

2. Aqliy-bilish xususiyatlari: o'yinlar bolalarning diqqatini faollashtiradi, xotirasini mustahkamlaydi, tafakkurini rivojlantiradi, o'yinlardagi belgilar, ramzlar, qoidalar bolalarda tahliliy tafakkurni shakllantiradi. O'yinlar jarayonida bolalar mustaqil mushohada yuritish, muammolarni hal qilish ko'nikmalarini egallaydilar.

3. Irodaviy xususiyatlari: o'yinlarda g'alaba qozonish uchun kurash bolalarda irodani mustahkamlaydi, mardlik, qat'iyatlilik, maqsadga intilish kabi sifatlarni

rivojlantiradi, o'z harakatlarini o'zi boshqarishni, mehnatsevarlik, mas'uliyatni o'rganadi.

4. Ijtimoiy-psixologik xususiyatlari: o'yin jarayonida bolalar jamoa bo'lib ishlash, o'zaro muloqot o'rnatish, boshqalar bilan hamkorlikda ish olib borish ko'nikmalarini qabul qiladilar, jamoaviy ruh, o'z-o'ziga xizmat qilish, umummilliy g'oya va qadriyatlarga sodiqlik kabi ijtimoiy-psixologik sifatlarni tarkib toptirishga xizmat qiladi.

5. Shaxsiy-psixologik xususiyatlari: o'yinlar bolalarning qobiliyatlari, individual xususiyatlari, ijodiy quvvatini namoyon etish uchun qulay sharoit yaratadi, mustaqil qaror qabul qilish, mustaqil harakat qilish, o'z-o'zini boshqarish ko'nikmalarini shakllantiradilar.

Milliy o'yinlarning pedagogik xususiyatlari quyidagilardan iborat:

1. Ta'lim-tarbiyaviy xususiyatlari: milliy o'yinlar orqali bolalarda erkin, mustaqil, ijodiy fikrlash, tashabbus ko'rsatish ko'nikmalarini shakllantirish, o'quv fanlarini (matematika, ona tili, tarix, jismoniy tarbiya va boshqalar) chuqurroq o'zlashtiradilar. O'yinlar orqali milliy urf-odat, an'analar, qadriyatlar tarbiyasi amalga oshiriladi.

2. Jismoniy rivojlantirish xususiyatlari: milliy o'yinlar bolalarning jismoniy sifatlarini (tezkorlik, chaqqonlik, kuch, chidamlilik, muvozanatni saqlash) rivojlantiradi, turli harakat ko'nikmalarini (yugurish, sakrash, otish, tortish, itarish, aylanish va hokazolar) egallaydilar.

3. Psixologik ta'sir ko'rsatish xususiyatlari: o'yinlarda qatnashish jarayonida bolalar emotsional jihatdan g'oyat qiziqish va zavq bilan ishtirok etadilar, o'z-o'zini boshqarish, o'z-o'ziga xizmat qilish, o'ziga bo'lgan ishonch kabi sifatlarni tarbiyalaydi.

4. Ijtimoiy rivojlantirish xususiyatlari: milliy o'yinlarda bolalar jamoa bo'lib birgalikda harakat qiladilar, hamkorlik, o'zaro yordam, jamoa ruhini tarbiyalaydilar, bolalar o'rtasida o'zaro muloqot, hamjihatlik, bir-birini hurmat qilish, adolatparvarlik kabi sifatlarni shakllanadi.

5. Estetik taraqqiyot xususiyatlari: milliy o'yinlar orqali bolalarning xarakter va ruhiyatdagi go'zallik tuyg'ularini, badiiy ijodkorlik g'oyalarini rivojlantirish mumkin, o'yinlardagi turli bezaklar, rasmlar, musiqa bolalarda san'atga bo'lgan qiziqish va iste'dodlarini yuzaga chiqaradi.

Milliy o'yinlar bolalar tarbiyasida juda muhim ahamiyat kasb etadi. Quyida milliy o'yinlarning pedagogik va psixologik xususiyatlariga qisqacha to'xtalib o'tamiz:

Pedagogik xususiyatlari:

- Milliy o'yinlar bolalar jismoniy, aqliy va ma'naviy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bola o'yin jarayonida o'z-o'zini namoyon etish, badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

- O'yinlar orqali bolalar milliy qadriyatlar, urf-odatlar, an'analarni o'rganadi va anglaydi. Bu esa ularda milliy g'urur, vatanparvarlik tuyg'ularini rivojlantirishga xizmat qiladi.

- Milliy o'yinlar bolalar orasida muloqot, hamkorlik va jamoaviylikni shakllantiradi. Bola o'rtoqlari bilan o'ynash jarayonida o'zaro hurmat, to'g'rilik, adolat, mas'uliyat kabi fazilatlarini o'zlashtiradi.

- O'yinlar bolalar diqqatini, xotirasini, tafakkurini, nutqini, ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu esa ularda mustaqil va mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishga olib keladi.

Psixologik xususiyatlari:

- Milliy o'yinlar bolalar psixologik rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. O'yin jarayonida bolalarda quvnoqlik, zavqlanish, ijobiy his-tuyg'ular shakllangan bo'ladi.

- O'yinlar bolalar irodasini mustahkamlaydi, irodaning asosiy komponentlari - maqsadga intilish, mustahkamlik, o'z-o'zini boshqarish, qat'iylik kabi sifatlarini rivojlantiradi.

- Milliy o'yinlar bolalarda mustaqillik, tanqidiy fikrlash, o'z-o'zini baholash kabi xususiyatlarni oshiradi. Bola o'yin jarayonida o'z xatti-harakatlarini o'zi baholash, mustaqil qaror qabul qilish imkoniyatiga ega bo'ladi.

- O'yin jarayonida bolalar o'zlariga, o'rtoqlariga bo'lgan ishonch va ehtibor tuyg'ularini namoyish etadi. Bu esa bolalarda o'zini-o'zi qabul qilish, o'z-o'ziga bo'lgan ishonch kabi hissiyotlarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Bolalar tarbiyasida milliy o'yinlardan foydalanishning afzalliklari va kamchiliklarini quyidagicha baholash mumkin:

Afzalliklari:

1. Milliy urf-odatlar, an'analarni, qadriyatlarni o'rgatish. Milliy o'yinlar orqali bolalar milliy ma'naviy merosimizni o'rganib, o'zlashtirib boradilar.

2. Jismoniy rivojlanish. Ko'pchilik milliy o'yinlar bolalarning jismoniy sifatlarini (kuch, tezkorlik, chidamlilik, chaqqonlik) rivojlantirishga xizmat qiladi.

3. Aqliy rivojlanish. O'yin jarayonida bolalar tafakkur, diqqat, xotira, nutq, ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirib boradilar.

4. Ma'naviy-axloqiy tarbiya. Milliy o'yinlar orqali bolalarda jamoaviylik, o'zaro yordam, to'g'rilik, adolat, mas'uliyat kabi fazilatlar shakllanadi.

5. Milliy g'urur uyg'otish. Milliy o'yinlar davomida bolalar o'z xalqining unikal madaniy merosi bilan faxrlanish, milliy qadriyatlarni hurmat qilish hissini namoyon etadilar.

Kamchiliklari:

1. Zamonaviy texnologiyalar bilan raqobatlasha olmaslik. Ayrim milliy o'yinlar bolalarni zamonaviy kompyuter o'yinlari, Internet, ijtimoiy tarmoqlardan uzoqlashtirishi mumkin.

2. Ayrim o'yinlarning xavfsizligi. Ba'zi milliy o'yinlar bolalar uchun jismoniy xavf tug'dirishi mumkin, shuning uchun ularni sinchiklab nazorat qilib boorish talab etiladi.

3. O'yinlar tarkibidagi g'ayriaxloqiy unsurlar. Ba'zan milliy o'yinlar tarkibida bolalar tarbiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi unsurlar uchrab tuishi mumkin.

4. O'yin faoliyatining cheklanganligi. Ayrim milliy o'yinlar qiziqarli, zamonaviy sharoitda qo'llanilmay qolishi, yangilanmasdan qolishi mumkin.

5. Katta vaqt va mablag' talab etishi. Ayrim milliy o'yinlarni tashkil etish uchun katta vaqt va moliyaviy resurslar sarflash kerak bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1.Rasulova Xilolaxon .maqola.Tarbiyasi og'ir o'quvchilar bilan ishlash

2.Munavvarova L.T. "Tarbiyasi og'ir bolalarning rivojlanish xususiyatlari va ularni tarbiyalashning asoslari". – Toshkent, 2018.

3.Ibragimova M.X. "Tarbiyasi og'ir bolalarni o'qitish va tarbiyalashning amaliy masalalari". – Toshkent, 2020.

4.Qosimova S.N. "Maxsus psixologiya". – Toshkent, 2019.

5.Vikipediya